

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

4

SIRA SAYISI: 243

Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2848) ve Dışişleri Komisyonu Raporu

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic”
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2848 Esas Numaralı Teklifin	
- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Genel Gerekçesi	4
• Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi	6
• Dışişleri Komisyonu Raporu	7
• Muhalefet Şerhi	10
• Teklif Metni	11
• Dışişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin	11
• Anlaşma Metni	12
• Notalar	23

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gelen Kâğıtlar Listesi'nde yayımlanan 647019 evrak numaralı "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma"nın "Notalar"la birlikte onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa Şentop
Tekirdağ

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/2848)	
ESAS	Dışişleri Komisyonu
TALİ	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmalarının ana amacı; beraberinde yalnızca sermaye değil, aynı zamanda teknoloji, yönetim becerisi, uluslararası pazarlara giriş imkânını da getiren doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını taraf ülkeler arasında teşvik etmek ve ilgili ülkenin hukuki düzeni içinde bu yatırımların korunmasını sağlamaktır.

Ülkemiz müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelere açılması, aynı zamanda yabancı yatırım ve ileri teknolojinin ülkemize gelmesi yolu ile ekonomimizin küreselleşen dünya ekonomisi içinde etkin bir şekilde yer alması, genel ekonomik politikamızın ana hedefleri arasındadır. Bu çerçevede, ülkemizde yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının korunması ve daha fazla yabancı sermaye girişinin özendirilebilmesi için, yatırım ve ticaret ilişkilerimizin yoğun olduğu veya bu ilişkilerin gelişmesine yönelik potansiyele sahip olduğu düşünülen ülkelerle Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmalarının imzalanmasına 1962 yılında başlanmıştır. Ülkemizin sermaye ihraç eder hale gelmesi ile bu süreç hızlandırılmıştır.

Bu itibarla 3 Kasım 2016 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma"nın temel esasları aşağıda özetlenmiştir:

1. Anlaşmaya taraf ülke sınırları içinde gerçekleştirilen yabancı sermayeli yatırımların ve yatırımlarla ilgili faaliyetlerin tabi olacağı muameleyi belirleyerek ekonomik işbirliği için uygun şartları oluşturmak.

2. Türkiye ve Ruanda'da yabancı yatırımların kamulaştırma ve devletleştirme yönünden tabi olacağı muamele ve sahip olduğu haklara açıklık getirmek.

3. Her iki ülkede, taraf ülke yatırımcıları ile ev sahibi devlet arasında yatırımlarla ilgili çıkabilecek ihtilafların çözüm yollarını tespit etmek.

4. Her iki ülkenin yatırımcılarının elde ettiği kârların ve diğer gelirlerin gecikme olmaksızın transfer edilmesini güvence altına almak.

Daha istikrarlı bir yatırım ortamının teminini öngören söz konusu Anlaşma ile iki ülke arasındaki sermaye akışında artış gerçekleşmesi beklenmektedir. Anlaşma, yatırımcılara ekonomik ve yasal güvence verirken taraf ülkelere yeni herhangi bir yük getirmemektedir.

T.C.

Cumhurbaşkanlığı

Sayı: 90666677-599-16635

22 Nisan 2020

Konu: Anlaşma ve Notalar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

3 Kasım 2016 tarihinde İstanbul’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma”yı Notalarla birlikte onaylanması uygun bulunmak üzere Anayasanın 90 ıncı maddesi gereğince ilişikte bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN

Cumhurbaşkanı

Dışışleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

Esas No: 2/2848

Karar No: 163

14/12/2020

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1. Giriş

Cumhurbaşkanlığınca 22/4/2020 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma” ve Anlaşma’ya ilişkin “Notalar”, 30/4/2020 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop imzasıyla “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi” olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. 30/4/2020 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonuna havale edilen 2/2848 esas numaralı Kanun Teklifi, Komisyonumuzun 27’nci Yasama Dönemi 25/11/2020 tarihli 24’üncü toplantısında Dışışleri Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yetkililerinin de katılımlarıyla görüşülmüştür.

2. Teklifin İçeriği

Komisyonumuza havale edilen metinler incelendiğinde Teklif ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti sınırları içinde gerçekleştirilen yabancı sermayeli yatırımlarla ilgili faaliyetlerin tabi olacağı muameleyi belirleyerek ekonomik iş birliği için uygun şartları oluşturmayı, Türkiye ve Ruanda’da yabancı yatırımların kamulaştırma ve devletleştirme yönünden tabi olacağı muameleye ve sahip olduğu haklara açıklık getirmeyi, her iki ülkede, taraf ülke yatırımcıları ile ev sahibi devlet arasında yatırımlarla ilgili çıkabilecek ihtilafların çözüm yollarını tespit etmeyi, iki ülke yatırımcılarının elde ettiği kârların ve diğer gelirlerin gecikme olmaksızın transfer edilmesini güvence altına almayı ve daha istikrarlı bir yatırım ortamının temini ile iki ülke arasındaki sermaye akışının artmasını hedefleyen Anlaşma’nın notalarla birlikte onaylanmasının uygun bulunmasının amaçlandığı görülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Komisyonumuzda Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde;

Afrika’yla ortaklık stratejimiz açısından Ruanda’nın bölgesinde ve Afrika’da etkin bir aktör olarak değerlendirildiği,

Ülkemizin 1994’deki soykırımda Ruanda Hükümeti ve halkıyla dayanışma içinde olduğu, Ruanda’nın geçen 26 yıl içinde ekonomik ve sosyal kalkınma bakımından etkileyici bir ilerleme kaydettiği, bölgesinde siyasi istikrarı ve güvenli ortamıyla önemli bir ülke hâline geldiği,

Bu tablonun etkisiyle son dönemde Avrupa Birliğinin, ABD, Fransa, Belçika, Almanya, Çin, Kore, Hindistan gibi ülkelerin Ruanda’ya önemli yatırımlar yapmaya başladığı,

Ruanda’nın bölgesindeki ekonomik ve ticari iş birliği örgütleriyle serbest ticaret düzenlemelerine taraf olduğu, aynı zamanda Orta ve Doğu Afrika bölgesine bir kapı işlevi de gördüğü,

Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması’nın uygulanmaya başlamasıyla hem Doğu Afrika hem Afrika’nın geneline avantajlı koşullarda erişim imkânımızın olacağı,

Bu imkânlar sayesinde Türk iş insanlarının ülkeye ilgisinin giderek arttığı, son beş yılda Ruanda’ya yapılan tüm yabancı yatırımın yüzde 13’ünün -yaklaşık 400 milyon dolar- Türk iş insanlarıncı yapıldığı,

Mevcut tabloda Ruanda'yla sahip olduğumuz 70 milyon dolarlık ticaret hacminin geliştirilmesinin de mümkün olduğu,

Küçük bir pazar teşkil etmekle birlikte Türk iş insanlarının güvenli, istikrarlı, öngörülebilir ve sağlam hukuk düzenine sahip Ruanda'da yapabilecekleri yatırımların sadece Ruanda'yla sınırlı kalmayacağı, Doğu Afrika ve Büyük Göller Bölgesi için de önemli bir fırsat sunacağı,

Ruanda'nın bu anlamda bir ticari üs olarak da değerlendirilebileceği,

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasıyla Ruanda ve Türkiye arasında ekonomik iş birliği ve yatırım faaliyetleri için uygun koşulların yaratılması ve yatırımların karşılıklı olarak teşvikinin, yatırımlara en elverişli muamelelerin yapılmasını sağlamanın amaçlandığı,

Anlaşma ile yatırımların kamulaştırılması durumunda tabi olacağı muamele ve sahip olunan haklara açıklık getirilmesinin sağlandığı,

Yatırımların savaş, isyan, karışıklık ve benzeri olaylarda zarara uğraması durumunda tazmin mekanizmalarının nasıl çalışacağına, yatırımlarla ilgili çıkabilecek ihtilaflara ilişkin çözüm mekanizmasının ve yatırımcıların elde etmiş olduğu gelirlerin transferinin bu Anlaşma içinde ele alındığı,

Ruanda'yla ilişkilerimizde siyasi, ekonomik, ticari, tarım, altyapı, enerji, eğitim, sağlık, kültür, güvenlik ve savunma sanayi alanlarının öne çıktığı,

Ruanda'yla Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nın 2016 yılında, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması'nın da 2018'de imzalandığı, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma ile birlikte bu 3 anlaşmanın tekemmül etmesiyle Ruanda'yla ticari ve ekonomik ilişkilerimizin güçlü bir hukuki zemine kavuşacağı,

belirtilmiş,

Komisyon üyeleri tarafından Anlaşma'nın "şeffaflık" başlıklı 13'üncü maddesine benzer bir maddenin aynı konuda imzalanan diğer bazı anlaşmalarda bulunmamasının sebebine ilişkin olarak yöneltilen soruya cevaben Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı temsilcisi tarafından; tarafımıza ait taslak metinde şeffaflık konulu bir maddenin bulunmadığı, anılan maddenin karşı tarafın talebi üzerine Anlaşma'ya eklendiği,

ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Değişiklikler

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerin ardından Teklif ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenerek oy çokluğu ile maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Teklifin 1'inci, 2'nci ve 3'üncü maddeleri ile tümü aynen ve oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Komisyon üyelerinden Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Hasan Turan ve Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, Teklif ile ilgili özel sözcü seçilmişlerdir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Kâtip
<i>Akif Çağatay Kılıç</i>	<i>Ahmet Berat Çonkar</i>	<i>Ceyda Bölünmez Çankırı</i>
İstanbul	İstanbul	İzmir
Üye	Üye	Üye
<i>Asuman Erdoğan</i>	<i>Mustafa Canbey</i>	<i>Ahmet Kamil Erozan</i>
Ankara	Balıkesir	Bursa

Üye <i>Atilla Ödünç</i> Bursa (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Hişyar Özsoy</i> Diyarbakır (Muhalefet şerhim ektedir)	Üye <i>Utku Çakırözer</i> Eskişehir
Üye <i>Derya Bakkak</i> Gaziantep (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Mehmet Güzelmansur</i> Hatay	Üye <i>Aziz Babuşcu</i> İstanbul
Üye <i>Ahmet Hamdi Çamlı</i> İstanbul	Üye <i>Ahmet Ünal Çeviköz</i> İstanbul	Üye <i>Zafer Sırakaya</i> İstanbul
Üye <i>Hasan Turan</i> İstanbul (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Niyazi Güneş</i> Karabük (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>İsmail Özdemir</i> Kayseri

MUHALEFET ŞERHİ

2/2848 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi İle ilgili muhalefet şerhim aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.

2/2848 Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi Esas: Dışişleri Komisyonu, Tali: Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

2000 yılından bu yana yaklaşık 20 yıldır devlet başkanı olan Paul Kagame, 1994 yılında Ruanda'da 300 bini çocuk, 800 binden fazla kişinin ölümüyle sonuçlanan soykırımda savunma bakanıydı. Soykırımın başlangıcına sebep olan devlet başkanı Juvenel Habyarimana'ya yönelik Kagame'nin de parmağı olduğuna dair soruşturma açılrsa da yargılanmamıştır. Bu katliam her ne kadar soykırım olarak tanınmış olsa da soykırımın asıl failleri hiçbir zaman yargılanmamıştır.

Paul Kagame, devlet başkanı olduğu günden bugüne Ruanda'da demokrasi ve insan hakları alanında gelişme sağlanmamış aksine mevcut statüko varlığını farklı bir formda sürdürmeye devam etmiştir. 2018 AB raporunda, Ruanda'da ağır ihlaller gerçekleştirildiğine dikkat çekilmiş, fakat devlet başkanı Kagame bunu 'saçmalık' olarak değerlendirmiştir. Zorla kaybettirme, ağır işkence uygulamaları, keyfi gözaltı ve tutuklamalar Ruanda'nın bütün bölgelerinde yaygınlaşmıştır. Yine İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (HRW) 2019 yılı raporunda, Ruanda hükümetinin sistematik olarak muhalif liderleri ve aktivistleri tehdit ederek bastırıldığını ifade etmiştir. Bir çok muhalif ve bir gazetecinin gizemli bir şekilde kaybedildiğinin yer aldığı 2019 raporunda birçok medya kuruluşunun iktidarın belirlediği haberlerin yapıldığına ve muhalif gazetecilerin de insan hakları gibi hassas konularda haber yapmalarının engellendiğinin altı çizilmiştir.

Sonuç olarak totaliter bir rejim kurarak, halka baskı uygulayan Ruanda'daki iktidara Türkiye dahil olmak üzere bütün uluslararası kamuoyu somut tepkiler ortaya koymalıdır. Komisyona gelen anlaşma ise maalesef istenilen tepkinin aksine Ruanda'daki iktidarın varlığını ve uygulamalarını kabul eden bir anlaşmadır. Bu sebeple bu anlaşmaya *şerh düşünüyoruz.*

Hişyar Özsoy
Diyarbakır

TEKİRDAĞ MİLLETVEKİLİ
MUSTAFA ŞENTOP'UN TEKLİFİ

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE
RUANDA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA YATIRIMLARIN KARŞILIKLI
TEŞVİKİ VE KORUNMASINA İLİŞKİN
ANLAŞMANIN NOTALARLA BİRLİKTE
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 3 Kasım 2016 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma"nın "Notalar"la birlikte onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ
METİN

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE
RUANDA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA YATIRIMLARIN KARŞILIKLI
TEŞVİKİ VE KORUNMASINA İLİŞKİN
ANLAŞMANIN NOTALARLA BİRLİKTE
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- Teklifin 1'inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2- Teklifin 2'nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3- Teklifin 3'üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE
RUANDA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA
YATIRIMLARIN
KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASINA İLİŞKİN
ANLAŞMA

Bundan sonra "Akit Taraflar" olarak anılacak olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti;

Özellikle bir Akit Tarafın yatırımcılarının, diğer Akit Tarafın ülkesindeki yatırımları ile ilgili olarak, Akit Taraflar arasındaki ekonomik işbirliğini artırma arzusu ile;

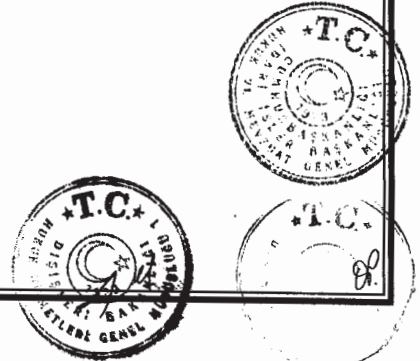
Bu gibi yatırımlara tanınacak muameleyle ilişkin bir anlaşmanın sermaye ve teknoloji akımı ile Akit Tarafların ekonomik kalkınmasını teşvik edeceğini kabul ederek;

Yatırımlara adil ve hakkaniyete uygun muamele edilmesinin; yatırımlar için istikrarlı bir ortamın idamesi açısından arzulanır olduğuna ve ekonomik kaynakların etkin kullanımının en üst düzeye çıkarılmasına ve yaşam standartlarının geliştirilmesine katkıda bulunacağına dair mutabık kalarak; ve

Bu amaçlara sağlık, güvenlik ve çevreye ilişkin genel uygulama önlemleri yanında uluslararası kabul görmüş işçi haklarını zayıflatmadan ulaşılabileceğine ikna olarak;

Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunmasına ilişkin bir anlaşmanın yapılmasına karar vermiş olarak;

Aşağıdaki şekilde anlaşmaya varmışlardır:

MADDE 1
Tanımlar

İşbu Anlaşmanın amacı bakımından:

1. "Yatırım" terimi; bir Akit Tarafın yatırımcısı tarafından diğer bir Akit Tarafın ülkesinde, bu Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine uygun olarak uzun süreli ekonomik ilişkiler kurmak amacıyla sahip olunan iş faaliyetleri ile bağlantılı her türlü mal varlığını ifade eder ve bunlarla sınırlı olmamak üzere özellikle aşağıdakileri içerir:

- (a) taşınır ve taşınmaz malların yanı sıra ipotek, rehin, kefalet gibi diğer haklar ve malvarlığının bulunduğu Akit Tarafın kanun ve düzenlemelerine uygun olarak tanımlanan diğer benzer haklar;
- (b) yeniden yatırılan gelirler, para alacakları veya bir yatırımla ilgili ekonomik değeri olan diğer haklar;
- (c) hisseler, hisse senetleri ya da şirketlere iştirakin diğer her türlü şekli;
- (d) özellikle patentler, sınai tasarımlar, teknik süreçler gibi sınai ve fikri mülkiyet hakları yanında ticari markalar, ticari itibar ve know-how;
- (e) doğal kaynaklara yönelik imtiyazlar da dahil olmak üzere, kanun veya bir sözleşme ile verilmiş iş imtiyazları;

Bu gibi yatırımlar; bir şirketin %10'dan azına karşılık gelen veya temsil eden hissesinin veya oy hakkının borsa yoluyla edinimi niteliğinde olması durumunda, işbu Anlaşma kapsamına girmez.

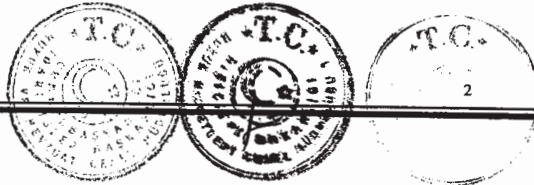
2. "Yatırımcı" terimi:

Diğer Akit Tarafın ülkesinde bir yatırım yapmış olan:

- (a) kanunlarına göre, bir Akit Tarafın vatandaşı olan gerçek kişileri;
- (b) kayıtlı işyerleri ile birlikte esaslı iş faaliyetleri bir Akit Tarafın ülkesinde bulunan ve o Akit Tarafın yürürlükteki mevzuatı çerçevesinde kurulmuş veya teşekkül etmiş şirketleri, kuruluşları, firmaları veya iş ortaklıklarını

ifade eder.

3. "Gelirler" terimi; bir yatırımdan elde edilen meblağları ifade eder ve bunlarla sınırlı olmamakla beraber özellikle, kar, faiz, sermaye kazançları, royaltier, ücretler ve temettüleri içerir.

4. "Ülke" terimi:

(a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili olarak; kara ülkesini, iç sularını, karasularını ve bunların üzerindeki hava sahasını, aynı zamanda, canlı veya cansız doğal kaynakların araştırılması, işletilmesi ve korunması amacıyla Türkiye'nin uluslararası hukuka uygun olarak üzerinde egemen hak ve yetkilere sahip olduğu deniz alanlarını ifade eder.

(b) Ruanda Cumhuriyeti ile ilgili olarak; Ruanda'nın üzerinde egemen hak ve yetkilere sahip olduğu kara ülkesini, içsularını, bunların üzerindeki hava sahasını ve diğer alanları ifade eder.

MADDE 2

Uygulama Kapsamı

İşbu Anlaşma, bir Akit Tarafın ülkesinde, bu Akit Tarafın kanun ve düzenlemelerine uygun olarak diğer Akit Taraf yatırımcıları tarafından işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce veya sonra yapılmış olan yatırımlara uygulanacaktır. Bununla birlikte; işbu Anlaşma, yürürlüğe girmesinden önce ortaya çıkan uyuşmazlıklara uygulanmaz.

MADDE 3

Yatırımların Tesviki ve Korunması

1. Her bir Akit Taraf, kanun ve düzenlemeleri çerçevesinde, kendi ülkesinde, diğer Akit Taraf yatırımcılarının yatırımlarını mümkün olduğunca teşvik eder.

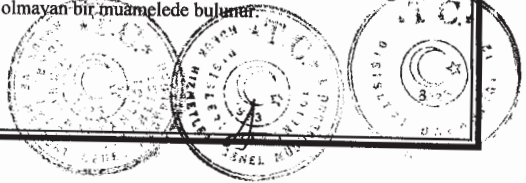
2. Her bir Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımları, diğer Akit Tarafın ülkesinde her zaman adil ve hakkaniyete uygun muamele ile tam koruma ve güvenlik de dâhil olmak üzere, uluslararası hukukun asgari muamele standartlarına uygun bir muameleyle tabi tutulur. Akit Taraflardan hiçbiri, makul olmayan veya ayrımcı tedbirlerle yatırımların yönetilmesine, sürdürülmesine, kullanımına, faydalanılmasına, işletilmesine, genişletilmesine, satışına, tasfiyesine veya elden çıkarılmasına hiçbir şekilde engel olmaz.

MADDE 4

Yatırımlara Uygulanacak Muamele

1. Her bir Akit Taraf, kanun ve düzenlemeleri çerçevesinde, diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımlarını herhangi bir üçüncü ülke yatırımcılarının yatırımlarına benzer durumlarda uygulanandan daha az elverişli olmayacak şekilde ülkesine kabul eder.

2. Her bir Akit Taraf, kurulmuş olan bu yatırımlara, bunların yönetilmesine, sürdürülmesine, kullanımına, işletilmesine, faydalanılmasına, genişletilmesine, satışına, tasfiyesine veya elden çıkarılmasına ilişkin olarak, kendi yatırımcılarının yatırımları ya da herhangi bir üçüncü ülkenin yatırımcılarının yatırımlarına benzer durumlarda uyguladığı muameleden hangisi en elverişli ise, bundan daha az elverişli olmayan bir muamelede bulunur.

3. Akit Taraflar, kanun ve düzenlemelere uygun olarak, bir yatırımın yapılması ve sürdürülmesiyle ilgili olarak diğer Akit Tarafın ülkesine girmek isteyen her bir Akit Taraf vatandaşının girişi ve geçici ikameti için yapılan başvuruları iyi niyetle değerlendirir.

4. (a) İşbu Maddenin hükümleri, bir Akit Tarafın tamamen ya da kısmen vergilendirmeye ilişkin herhangi bir uluslararası anlaşma veya düzenleme ile tanımlı olduğu bir muameleyi, tercihi veya ayrıcalığı, diğer Akit Tarafın yatırımcılarına da sağlamakla yükümlü olduğu şeklinde yorumlanmaz.

(b) İşbu Anlaşmanın ayrımcılık yapmama, Ulusal Muamele ve En Çok Kayırılan Ulus muamelesi hükümleri, Akit Taraflardan herhangi birinin, bir gümrük birliği, ekonomik birlik veya parasal birliğe, bir ortak pazara veya serbest ticaret bölgesine üyeliğinden veya bunlarla ortaklığından kaynaklanan ve bu Akit Tarafın kendi vatandaşlarına ya da şirketlerine, veya bu gibi bir birliğin, ortak pazarın ya da serbest ticaret bölgesinin üye devletlerinin vatandaşlarına veya şirketlerine veya herhangi bir üçüncü ülke vatandaşlarına veya şirketlerine tanımlı olduğu tüm mevcut veya gelecekteki avantajlara uygulanmaz.

(c) İşbu Maddenin 1 ve 2. fıkraları, işbu Anlaşma veya Akit Taraflardan birinin imza koyduğu benzer diğer bir uluslararası anlaşmada düzenlenen uyumsuzluk çözümü hükümleri bakımından uygulanmaz.

(d) İşbu Anlaşmanın 3. ve 4. Maddelerinin hükümleri, Akit Taraflardan herhangi birinin, toprak, gayrimenkul ve bunlar üzerindeki aynı hakların edinimi bakımından kendi yatırımcılarının yatırımlarına uyguladığı muamelelerin aynısını diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımlarına uygulamakla yükümlü kılmaz.

MADDE 5 **Genel İstisnalar**

1. İşbu Anlaşmanın hiçbir hükmü, bir Akit Tarafın:

(a) insan, hayvan veya bitki hayatı veya sağlığının veya çevrenin korunması için düzenlenen ve uygulanan;

(b) canlı veya cansız tükenbilir doğal kaynakların korunmasıyla ilgili;

ayrımcı olmayan herhangi bir hukuki önlemi almasına, sürdürmesine ya da uygulamasına engel olacak şekilde yorumlanamaz.

2. İşbu Anlaşmanın hiçbir hükmü:

(a) bir Akit Tarafın, açıklanmasını temel güvenlik çıkarlarına aykırı gördüğü herhangi bir bilgiyi açıklamasını veya böyle bir bilgiye erişime izin vermesini gerektirecek şekilde;

(b) hiçbir Akit Tarafın,

(i) silah, cephane ve savaş gereçleri ticareti ile bir askeri ya da diğer bir güvenlik kuruluşuna doğrudan veya dolaylı olarak diğer mal, teçhizat, hizmet ve teknoloji sağlama amacıyla yapılan ticaret ve işlemlere ilişkin;

(ii) savaş zamanında veya uluslararası ilişkilerle ilgili diğer acil durumlarda;

veya

(iii) nükleer silahların veya diğer patlayıcı nükleer cihazların yayılmasının önlenmesine ilişkin ulusal politikaların veya uluslararası anlaşmaların uygulanmasıyla ilgili olarak;

kendi temel güvenlik çıkarlarının korunması için gerekli görüldüğü tedbirleri almasına engel olacak şekilde; veya

(c) herhangi bir Akit Tarafı, uluslararası barış ve güvenliğin sürdürülmesi için Birleşmiş Milletler Şartından kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla harekete geçmekten alıkoyacak şekilde;

yorumlanamaz.

MADDE 6

Kamulaştırma ve Tazminat

1. Yatırımlar, kamu yararı gözetilerek, ayrımcı olmayacak biçimde; anında, yeterli ve etkin tazminat ödenerek, uygun hukuki usule ve işbu Anlaşmanın 3. Maddesinde belirtilen genel muamele prensiplerine göre yapılanlar hariç olmak üzere kamulaştırılmaz, devletleştirilemez veya doğrudan ya da dolaylı olarak benzer etkisi olan tedbirlere (bundan sonra kamulaştırma olarak anılacaktır) maruz bırakılamaz.

2. Sağlık, güvenlik ve çevre gibi halkın refahını ilgilendiren meşru hedeflerin korunması amacıyla düzenlenen ve uygulanan ayrımcı olmayan yasal önlemler, dolaylı kamulaştırma teşkil etmez.

3. Tazminat, kamulaştırılan yatırımın kamulaştırma işleminin yapıldığı veya kamuoyuna duyurulduğu tarihten önceki piyasa değerine eşit olur. Tazminat gecikme olmaksızın ödenir ve 8. Maddenin 2.fikrasında da belirtildiği gibi serbestçe transfer edilebilir.

4. Piyasa değeri; uygun olması halinde; yatırılan sermaye, yıpranma payı, halihazırda ülkesine iade edilmiş sermaye, ikame değer, döviz kuru hareketleri ve diğer ilgili etkenler dikkate alınarak, genel kabul görmüş değerlendirme ve hakkaniyet ilkeleri doğrultusunda belirlenir.

5. Tazminat serbestçe çevrilebilen bir para cinsi ile ödenir ve ödenmesinde gecikme olması durumunda tazminat, yatırımcının kamulaştırmanın yapıldığı tarihte tazminat tutarının hızlıca ödenmiş olması halinde olacağı durumdan daha az elverişli olmayacak bir durumda olmasını sağlayacak bir tutarda ödenir.

MADDE 7
Kayıplar için Tazminat

1. Yatırımları diğer Akit Tarafın ülkesinde savaş, isyan, iç karışıklık veya diğer benzeri olaylar nedeniyle zarar gören Akit Taraflardan her birinin yatırımcıları, diğer Akit Tarafın bu gibi kayıplar bakımından aldığı tazmin edici tedbirlere ilişkin olarak, kendi yatırımcılarına veya herhangi bir üçüncü ülke yatırımcılarına uyguladığı muameleden daha az elverişli olmamak üzere, hangisi en elverişli ise, o muameleye tabi tutulur.

2. İşbu Maddenin 1. fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, anılan fıkarda belirtilen durumlardan herhangi birinde, diğer Akit Tarafın ülkesinde zarar gören bir Akit Taraf yatırımcılarının zararları:

(a) diğer Akit Tarafın kuvvetleri veya resmi makamlarınca mallarına el konulması; veya

(b) diğer Akit Tarafın kuvvetleri veya resmi makamlarınca mallarının çatışma halinde değilken ya da durum zorunlu kılmadığı halde tahrip edilmesi durumunda;

hızlı, yeterli ve etkin bir şekilde karşılanacak ya da tazminat ödenecektir. Hasıl olan ödemeler başka bir para birimine serbestçe çevrilebilecektir.

MADDE 8
Ülkesine İade ve Transfer

1. Her bir Akit Taraf, bir yatırıma ilişkin bütün transferlerin kendi ülkesinden içeri ve dışarıya serbestçe ve gecikme olmaksızın yapılmasını iyi niyetle garanti eder. Bu gibi transferler:

(a) ana sermaye ve yatırımı sürdürmek veya artırmak amaçlı ek meblağlar;

(b) gelirler;

(c) bir yatırımın tamamının veya bir kısmının satışı veya tasfiyesinden elde edilen meblağlar;

(d) 6. ve 7. Maddelere ilişkin tazminatlar;

(e) geri ödemeler ve yatırımla ilgili kredilerin faiz ödemeleri;

(f) bir Akit Tarafın ülkesinde bir yatırımla ilgili çalışma izinlerini almış olan diğer bir Akit Tarafın vatandaşlarının aldığı maaşlar, haftalık ücretler ve diğer ödemeler;

(g) bir yatırım uyumsuzluğundan doğan ödemeleri

içerir.

2. Aksi yatırımcı ve ev sahibi Akit Tarafça kararlaştırılmadıkça, transferler; yatırımın yapılmış olduğu konvertibl para birimi veya herhangi bir konvertibl para birimiyle, transferin yapıldığı tarihte geçerli olan piyasa döviz kuru üzerinden yapılır.

3. Ödemeler ve sermaye hareketlerinin ödemeler dengesi üzerinde ciddi zorluklara sebep olduğu ya da olma riskini taşıdığı istisnai durumlarda, her bir Akit Taraf ayrımcılık yapmamak ve iyi niyeti esas almak kaydıyla geçici olarak transferleri kısıtlayabilir.

4. Akit Taraflar aşağıdaki hususlara ilişkin kanun ve düzenlemelerinin hakkaniyete uygun, ayrımcı olmayan ve iyi niyet çerçevesindeki uygulamaları kapsamında, bir transferin yapılmasını önleyebilir:

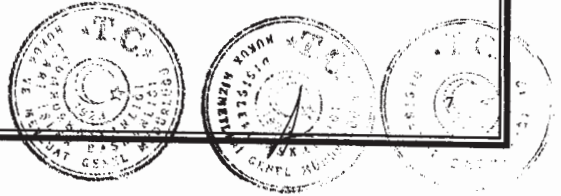
- (a) iflas, ödeme aczi veya alacaklı haklarının korunması;
- (b) menkul kıymetler, vadeli işlemler, opsiyonlar veya türevlerin ihracı, ticareti ya da bunlarla ilgili faaliyetler;
- (c) kanunların uygulanması ya da finansal düzenleyici kurumlara destek amacıyla gerekli olan hallerde, transferlerin finansal olarak raporlanması ya da kaydının tutulması;
- (d) cezai suçlar;
- (e) adli ya da idari yargılamaya kararlarına uyulmasının sağlanması; veya
- (f) sosyal güvenlik, emeklilik veya zorunlu tasarruf programları.

MADDE 9 **Halefiyet**

1. Eğer Akit Taraflardan biri yatırımcılarının yatırımlarını ticari olmayan risklere karşı korumak amacıyla bir kamu sigortası veya garanti planına sahipse ve bu Akit Tarafın bir yatırımcısı bu sigortayı edinmiş veya plana katılmışsa, sigortalayanın yatırımcı ile sigortalayan arasındaki sigorta sözleşmesinin şartlarından kaynaklanan her türlü halefiyeti diğer Akit Tarafça tanınır.

2. Sigortalayan halefiyetten dolayı yatırımcının haklarını kullanmaya ve taleplerini öne sürmeye yetkilidir ve yatırım ile ilgili yükümlülükleri üstlenir. Halef olunan haklar veya talepler yatırımcının özgün hak veya taleplerini aşmaz.

3. Bir Akit Taraf ile sigortalayan arasındaki uyumsuzluklar işbu Anlaşmanın 10. Maddesinin hükümlerine göre çözülür.

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği iddiasıyla yatırımcının veya yatırımın kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlıklara uygulanacaktır. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1.fıkrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

(a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine;

veya

(b) işbu Maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;

(i) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID); veya

(ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine

sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

(a) yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması halinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;

(b) ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen bu Akit Tarafların mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulamaz;

(c) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"nin 64. Maddesinin uygulamasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır:

Akit Taraflar, "Devletler ile diğler Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"nin yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğler bir Akit Taraf ile aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

7. (a) Tahkim Mahkemesi işbu Anlaşma kapsamında nihai kararı verdiğinde, ayrı ayrı veya birlikte, sadece aşağıdakilere hükmedebilir:

(i) parasal zararlar ve uygulanabilir faiz;

(ii) malvarlığının iadesi.

(b) Tahkim Mahkemesi cezalandırıcı tazminat kararına veya bir Akit Tarafın alınan tedbir ve kararı tersine çevirmesini gerektirecek yönde bir karara hükmetmez.

MADDE 11

Faydaların Reddi

1. Her bir Akit Taraf işbu Anlaşma'dan kaynaklanan faydaların, diğler Akit Tarafın bir şirketi olan bu Akit Tarafın bir yatırımcısına ve bu gibi bir yatırımcının yatırımlarına uygulanmasını, söz konusu şirketin kanunları çerçevesinde kurulmuş olduğu Akit Tarafın ülkesinde önemli faaliyetlerinin olmaması veya Akit Taraf olmayan bir Tarafın yatırımcısının veya Anlaşmanın faydalarının uygulanmasını reddeden Akit Tarafın yatırımcılarının bu şirkete sahip olması veya idare etmesi halinde reddedebilir.

2. Faydaların tanınmasını reddeden Akit Taraf, faydaların reddinden önce mümkün olduğu ölçüde, diğler Akit Tarafı haberdar eder.

MADDE 12

Akit Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflar işbu Anlaşmanın yorumu veya uygulanmasıyla ilgili aralarında çıkan herhangi bir uyuşmazlığa iyi niyet ve işbirliği ruhu içinde hızlı ve hakkaniyete uygun bir çözüm arayacaklardır. Bu bakımdan, Akit Taraflar bu gibi çözümlere varmak için doğrudan ve anlamlı müzakerelerde bulunmayı kabul ederler. Eğer Akit Taraflar uyuşmazlığın başladığı tarihten itibaren altı (6) ay içerisinde yukarıda belirtilen yöntemler ile kendi

aralarında bir anlaşmaya varamazlarsa uyuşmazlık, Akit Taraflardan herhangi birinin isteği üzerine, üç üyeli bir tahkim mahkemesine sunulabilir.

2. Talebin alınmasından itibaren iki (2) ay içerisinde, her bir Akit Taraf bir hakem tayin edecektir. Tayin edilen bu iki hakem üçüncü bir ülke vatandaşı olan üçüncü hakemi Başkan olarak seçer. Akit Taraflardan herhangi birinin belirtilen süre içinde hakemi atayamaması halinde, diğer Akit Taraf Uluslararası Adalet Divanı Başkanı'ndan atamayı yapmasını talep edebilir.

3. Eğer her iki hakem atanmalarından itibaren iki (2) ay içerisinde Başkan seçiminde anlaşmaya varamazlar ise, Başkan Akit Taraflardan birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı Başkanı tarafından atanır.

4. İşbu Maddenin 2.ve 3. fıkralarında belirtilen durumlarda, Uluslararası Adalet Divanı Başkanı söz konusu görevi yerine getirmekten alıkonursa ya da Başkan Akit Taraflardan birinin vatandaşı ise, atama Başkan Vekili tarafından yapılır ve Başkan Vekili de bu görevi yerine getirmekten alıkonursa ya da Başkan Vekili Akit Taraflardan birinin vatandaşı ise, atama Akit Taraflardan birinin vatandaşı olmayan en kıdemli Divan üyesi tarafından yapılır.

5. Tahkim Mahkemesi Heyet Başkanının seçildiği tarihten itibaren üç (3) ay içinde, işbu Anlaşmanın diğer hükümleriyle tutarlı olacak şekilde usul kuralları üzerinde anlaşmaya varır. Böyle bir anlaşmanın olmaması halinde, Tahkim Mahkemesi, genel kabul görmüş uluslararası tahkim usulü kurallarını dikkate alarak, usul kurallarını tayin etmesini Uluslararası Adalet Divanı Başkanından talep eder.

6. Aksi kararlaştırılmadıkça, Başkanın seçildiği tarihten itibaren sekiz (8) ay içerisinde bütün beyanlar yapılacak, bütün duruşmalar tamamlanacak ve Tahkim Mahkemesi, hangisi daha sonra gerçekleşirse, son beyanların sunulduğu veya duruşmaların bittiği tarihten sonra iki (2) ay içinde karara varır. Tahkim Mahkemesi, nihai ve bağlayıcı olacak kararını oy çokluğu ile alır. Tahkim Mahkemesi, kararını işbu Anlaşmanın hükümleri ve Akit Taraflar arasında uygulanabilir uluslararası hukuk temelinde alır.

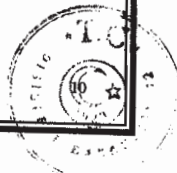
7. Başkanın, diğer hakemlerin masrafları ve yargılama ile ilgili diğer masraflar Akit Taraflarca eşit olarak ödenir. Bununla birlikte, Tahkim Mahkemesi giderlerin daha yüksek bir oranının Akit Taraflardan biri tarafından ödenmesine re'sen karar verebilir.

8. Eğer bir uyuşmazlık, işbu Anlaşmanın 10. Maddesi uyarınca bir uluslararası tahkim mahkemesine sunulmuşsa ve hala mahkeme önündeysse, aynı uyuşmazlık işbu Madde hükümleri uyarınca başka bir uluslararası tahkim mahkemesine sunulmaz. Bu durum, her iki Akit Taraf arasında doğrudan ve anlamlı görüşmeler yoluyla bağlantı kurulmasını engellemez.

MADDE 13

Şeffaflık

Akit Taraflardan her biri, mümkün olduğu ölçüde işbu Anlaşma kapsamındaki herhangi bir konuya ilişkin kanun, düzenleme ve genel uygulamalara ilişkin idari kararlarının ivedi bir şekilde yayımlanmasını veya diğer Akit Tarafın ilgili yatırımcılarının bu kararlardan haberdar olmasını sağlayacak şekilde ulaştırılabilir olmasını sağlar.

MADDE 14

Yürürlüğe Girme, Yürürlük Süresi, Değişiklik ve Yürürlükten Kaldırma

1. İşbu Anlaşma, Akit Tarafların, yürürlüğe girmeye ilişkin gerekli dâhili yasal işlemlerin tamamlandığına dair yazılı ve diplomatik kanallarla yapılan bildirimlerden sonuncusunun yapıldığı tarihte yürürlüğe girer.

2. Anlaşma on (10) yıllık bir dönem boyunca yürürlükte kalacak ve bu Maddenin 2. fıkrasına göre sona erdirilmediği sürece yürürlükte kalmaya devam eder.

3. İşbu Anlaşma Akit Tarafların karşılıklı yazılı rızasıyla herhangi bir zamanda değiştirilebilir. Bu değişiklikler işbu Maddenin ilk fıkrasında belirtilen aynı yasal usul çerçevesinde yürürlüğe girer.

4. Akit Taraflardan her biri, bir yıl öncesinden diğer Akit Tarafa yazılı bir bildirimde bulunarak ilk on yıllık dönemin sonunda veya bu tarihten sonra herhangi bir zamanda Anlaşmayı feshedebilir.

5. İşbu Anlaşmanın sona erdiği tarihten önce yapılan veya edinilen ve işbu Anlaşmanın diğer bir şekilde uygulanacağı yatırımlarla ilgili olarak, işbu Anlaşmanın diğer tüm Maddelerinin hükümleri sona erme tarihinden itibaren bir on (10) yıl daha geçerli olmaya devam eder.

Yukarıdaki hususlar muvacehesinde, İşbu Anlaşma Hükümetlerince yetkili kılınan ve aşağıda imzası bulunan temsilciler tarafından imzalanmıştır.

İstanbul'da 3 Kasım 2016 tarihinde iki nüsha olarak Türkçe ve İngilizce dillerinde, tüm metinler eşit derecede geçerli olmak üzere imzalanmıştır.

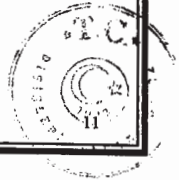
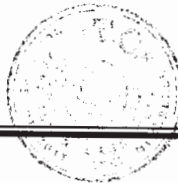
İşbu Anlaşmanın yorumunda farklılık olması halinde, İngilizce metin esas alınır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

Nihat ZEYBEKCI
Ekonomi Bakanı

**RUANDA CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA**

François KANIMBA
Ticaret, Sanayi ve Doğu Afrika
Topluluğu İşleri Bakanı

2019/89322762-Kigali BE/23095631 - ÇOK ACELE

Ref. No: 2019/Min.38

Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği Ruanda Cumhuriyeti Dışışleri ve Uluslararası İŞbirliği Bakanlığına saygılarını sunar ve 3 Kasım 2016 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma" hakkında aşağıdaki hususları Bakanlığın dikkatine getirmekten onur duyar:

Onay iŐlemleri 26. Yasama Dönemi içinde sonuçlandırılmayan bütün uluslararası anlaşmalar, Türkiye'nin hükümet sistemi "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" şeklinde deđiŐtiđinden ve bu anlaşmalar için yeni bir onay süreci baŐlatılacak olması nedeniyle Őimdi hükümsüz kalmıŐtır.

Sözkonusu Anlaşmanın son metninin bu bağlamda okunmasının ardından, Türkçe tercümenin İngilizce metinle aynı hizaya getirilmesi amacıyla, Türkçe tercümede İngilizce versiyonlar üzerinde herhangi bir etkisi olmayan bazı küçük düzeltmeler yapılması gerektiği görülmüŐtür. Bunlar:

1) Türkçe Metin - Türkçe metninin 1 inci maddesinin 4 üncü fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde yer alan "egemen hak ve yetkiler" ifadesinin her iki bent için "egemen hak veya yetkiler" olarak deđiŐtirilmesi gerekmektedir.

2) Türkçe Metin - 10 uncu maddenin 4 üncü fıkrasının (d) ve (e) bentlerinin Türkçe metinde yer almadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle aşağıdaki (d) ve (e) bentlerinin eklenmesiyle bu maddenin düzenlenmesi gerekmektedir:

d) Yatırım yetkisi veya kontratın; yatırımdan, yetkilendirmeden veya kontrattan kaynaklı ihtilafların çözümü için forum tercihi maddesi içermesi halinde, tahkimde öngörülen öncelikli önlem forum tercihi maddesince kapsandığı takdirde, yatırımcı tarafından işbu Anlaşmada öngörülen tahkim süreci baŐlatılmayabilir.

e) AnlaŐmazlıđın tahkime sunulması, anlaŐmazlıđa düşen yatırımcının bu Anlaşma altındaki yükümlölüklerin anlaŐmazlıđa düşen yatırımcının veya yatırımın kaybına veya zararına uğramasına yol açacak şekilde ihlal edildiğinin farkına varmasını ve mantıklı bir şekilde farkına varmış olmasını takip eden 3 yıl içinde yapılmalıdır.

3) Türkçe Metin - 14 üncü maddenin 1. inci fıkrasındaki "sonuncusunun yapıldığı" ifadesinin "sonuncusunun alındığı" olarak deđiŐtirilmesi gerekmektedir.

Seyra SAGLIK
İkinci Katip
Second Secretary

4) İngilizce ve Türkçe Metinler - 14 üncü maddenin 2 nci fıkrasında, aynı maddenin 4 üncü fıkrasına yapılması gereken atfın 2. fıkrasında yine aynı fıkraya yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, İngilizce ve Türkçe metinlerin birbirlerine göre aşağıdaki şekilde düzenlenmesi gerekmektedir:

“in accordance with paragraph (4) of this Article”

“bu Maddenin 4. fıkrasına göre”

Saygıdeğer Bakanlıkça sözkonusu düzeltmelerin ilgili Ruandalı kurumlara iletilmesini ve Ruanda tarafının önerilen düzeltmeler üzerindeki onayının en kısa zamanda alınmasını Büyükelçilik takdirle karşılayacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği bu vesile ile Ruanda Cumhuriyeti Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığına en derin saygılarını yineler.

Kigali, 5 Mart 2019

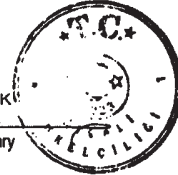
Ruanda Cumhuriyeti Dışişleri
ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı

KIGALI

İşbu çevirinin aslına uygun olduğu onaylanır.

Seyla SAGLIK
İkinci Katip
Second Secretary

RUANDA CUMHURİYETİ
DIŞİŞLERİ VE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ BAKANLIĞI

No: 2807/09.16/East.E/2019

Ruanda Cumhuriyeti Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı Kigali’de mukim Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliğine saygılarını sunar ve Büyükelçiliğin Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma ve Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması hakkındaki 2019/Min.37 ve 38 sayılı Notalarına atıfta bulunmaktan şeref duyar.

Bakanlık saygıdeğer Büyükelçiliğe, yukarıda kayıtlı anlaşmalar için önerilen Türkçe çeviri metinlerine bir itirazı olmadığını bildirmekten onur duyar.

Ruanda Cumhuriyeti Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı bu vesile ile Kigali’de mukim Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliğine en derin saygılarını yineler.

Kigali, 18 Haziran 2019

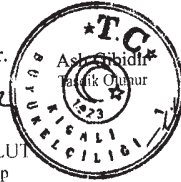
Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği

KİGALİ

İşbu çevirinin aslına uygun olduğu onaylanır.

Bülent BULUT
İkinci Kâtip

TBMM Basımevi - 2020